

Ingen ska lämnas utanför

MÅL 8

Ett funktionshinderperspektiv på de globala målen och rätten till arbete

lättläst!

Ingen ska lämnas utanför

Ett funktionshinderperspektiv på de globala målen och rätten till arbete

Text:

Hanna Gerdes

Ulla Bohman på Boarve konsult AB
har bearbetat skrifterna till lättläst svenska.

Omslag och grafisk design:
Robert Samsonowitz / RBRT CREATIVE

© Lika Unika Akademi, 2020.

www.fn.se/likaunikaakademi

**INGEN SKA LÄMNAS
UTANFÖR**

En viktig uppgift

Det här är en skrift om hur viktigt det är att alla människor ska kunna ha ett arbete med bra villkor.

De som ansvarar för arbeten måste tänka på att personer med funktionsnedsättning har samma rätt till arbete som alla andra. Vi kallar det för funktionshinderperspektiv.

Världens länder har skrivit en plan tillsammans för att göra världen mer hållbar för alla. Planen kallas Agenda 2030. I Agenda 2030 finns mål som hela världen ska arbeta för.

Men om målen ska bli verklighet måste vi ändra många saker i vårt eget land. Därför har den här skriften flera exempel från Sverige. Det finns också olika övningar som hjälper dig att fundera på hur du och din organisation tänker på personer med funktionsnedsättning.

Vi är alla viktiga för att målen i Agenda 2030 ska bli verklighet.

Vad är Agenda 2030?

I Agenda 2030 finns mål för världen som alla länder bestämt om tillsammans. Målen är för att vi ska få en värld som är mer hållbar nu och i framtiden. En hållbar värld är också en värld där ingen är utanför.

Agenda 2030 har 17 mål. Målen ska vara verklighet år 2030. Många av målen är om allas mänskliga rättigheter. Men alla människor har inte de rättigheterna idag.

För att världen ska bli hållbar måste de som bestämmer göra förändringar och alla måste ha mer kunskap om vad mänskliga rättigheter är.

Alla ska kunna vara med

Agenda 2030 är mål för en hållbar värld för alla människor. Ingen ska vara utanför. Men det är bara några få av de 17 målen som säger något om personer med funktionsnedsättning.

Om världen ska vara för alla måste alla länder arbeta mer för att personer med funktionsnedsättning ska kunna vara med i samhället som alla andra.

Därför måste alla som arbetar med Agenda 2030 också ha ett funktionshinderperspektiv.

Vad är funktionshinderperspektiv?

Funktionsnedsättning är en nedsättning som en person har i kroppen, psykiskt eller intellektuellt.

Funktionshinder är de hinder i samhället som gör att människor med funktionsnedsättning inte kan vara med som alla andra.

Ett funktionshinderperspektiv är att tänka på vad som är hinder för att alla ska kunna vara med och vad vi måste ändra på.

Fler än en miljon människor i Sverige har en funktionsnedsättning. För att alla ska kunna vara med i samhället och ha ett arbete måste vi ha ett funktionshinderperspektiv.

Rätten till arbete är ett viktigt mål och en rättighet i lagen

Rätten till ett arbete med rättvisa villkor är ett mål i Agenda 2030. Det är också en mänsklig rättighet. Alla behöver ett arbete för att kunna leva ett så bra liv som möjligt.

Personer med funktionsnedsättning i världen har svårare att få ett arbete än andra personer. De har ofta ingen utbildning eller lite utbildning och de tjänar mindre med pengar.

En undersökning från Statistiska centralbyrån, SCB säger att 6 procent var arbetslösa i Sverige år 2018. Men i gruppen personer med funktionsnedsättning var 11 procent arbetslösa. Det är alltså 11 personer av 100 som inte har ett arbete.

Om ingen ska vara utanför i samhället måste personer med funktionsnedsättning också ha rätt till arbete.

Mål 8 i Agenda 2030

Mål 8 i Agenda 2030 säger att alla länder ska arbeta för ett hållbart samhälle och arbeta för ett samhälle där ekonomin växer på ett inkluderande sätt. Det betyder också att rätten till arbete ska vara för personer med funktionsnedsättning.

Mål 8 har många delmål. Några av delmålen är om hur ekonomin ska växa och hur vi ska använda naturens resurser. Delmålen är också om turism och handel på ett sätt som är bra för jorden idag och i framtiden.

Men några av delmålen är om rätten till arbete. Alla ska ha ett arbete med rättvisa villkor senast år 2030. Alla är män och kvinnor, ungdomar och personer med funktionsnedsättning.

Alla ska få samma lön för samma arbete och miljön på arbetet ska vara säker. Det ska inte finnas slaveri, ingen handel med människor och inget barnarbete.

Rätten till arbete är en rättighet i lagen

Alla har rätt till ett arbete. Det står både i svenska lagar och i flera internationella dokument om mänskliga rättigheter

Några exempel är:

- Svenska regeringsformen
- FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna
- FN-konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter
- Kvinnokonventionen
- Barnkonventionen
- FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Rätten till arbete står också i ILO:s konventioner om mänskliga rättigheter i arbetet. ILO är Internationella arbetsorganisationen.

Rätten till arbete betyder inte att alla länder måste ge ett jobb till alla människor.

Men det betyder att alla människor har rätt till ett arbete som är rättvist och säkert och att lönen är lika för lika arbete.

De internationella dokumenten säger att länder ska använda landets resurser för att ge så många som möjligt arbete.

Alla ska respektera och skydda rätten till arbete

Länder ska respektera och skydda alla människors rättigheter.

Länderna ska också arbeta för att alla människor har samma rättigheter.

Att respektera rätten till arbete betyder att människor ska få välja vad de arbetar med. Ingen ska vara slav eller bli tvingad att göra ett arbete.

Att skydda rätten till arbetet betyder att det finns lagar och regler

för bra villkor för arbetet och att den som arbetar inte får bli av med sitt jobb på ett sätt som är fel.

Att uppfylla rätten till arbete betyder också att försöka ta bort all arbetslöshet.

Samma rätt till arbete för personer med funktionsnedsättning

Artikel 27 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning säger att alla har rätt till ett arbete och tjäna pengar så att hen kan leva ett bra liv som alla andra. Alla har rätt att söka ett arbete och har rätt att välja vad hen vill arbeta med.

Arbetsgivare ska ändra det som behövs på arbetsplatsen så att en person med funktionsnedsättning kan arbeta där på samma sätt som alla andra.

Diskrimineringslagen säger också att det är diskriminering om en arbetsplats inte är tillgänglig.

Vad betyder rätten till arbete?

Rätten till arbete har tre delar:

- Tillgång
- Tillgänglighet
- Kvalitet

Tillgång

Tillgång betyder att personer med funktionsnedsättning ska få samma stöd och hjälp som andra att söka ett arbete och kunna få ett arbete. Hen ska kunna få utbildning i ett yrke och sedan få fortsatt utbildning i sitt yrke.

Tillgänglighet

Arbetsmarknaden måste vara öppen för alla. Det betyder att alla ska kunna söka de arbeten som finns. Arbetena ska också vara tillgängliga och inkluderande.

Det ska finnas bra skydd mot mobbning och diskriminering. Arbetsmiljön ska vara säker och lokaler, verktyg och kommunikation ska fungera bra för personer med funktionsnedsättning.

Kvalitet

Rätten till arbete är också rätten till lika lön för lika arbete. Personer med funktionsnedsättning har samma rätt till trygga och bra villkor för sitt arbete som alla andra. De har också rätt att vara med i fackförbund på samma sätt som alla andra.

**Ska vi tänka på nya
sätt om rätten till
arbete för personer med
funktionsnedsättning?**

I Sverige säger vi
att personer med funktionsnedsättning
är personer med nedsatt arbetsförmåga.
Men många tycker att vi ska sluta säga så.

Det är bättre att tänka på vad varje person kan göra
och om vad hen kan göra
med rätt stöd och hjälpmedel.

Detta är viktigt
för respekten av allas rätt till arbete.

EU-domstolen och fallet Coleman

En kvinna i Storbritannien sa att hon vill sluta på sitt jobb. Hon sa senare att hennes arbetsgivare hade tvingat henne att vilja sluta.

Kvinnan är mamma till ett barn med funktionsnedsättning som behöver mycket vård och stöd. Arbetsgivaren hade mobbat och diskriminerat henne för detta.

Kvinnan fick inte samma villkor som hennes arbetskamrater. Hon fick inte vara ledig lika mycket eller fick bestämma sina arbetstider. Det fick arbetskamraterna.

EU-domstolen prövade fallet. Domstolen bestämde att skyddet mot diskriminering på arbetet är också för personer som har någon i familjen med funktionsnedsättning.

EU-domstolens beslut är viktigt för alla personer med funktionsnedsättning och deras skydd mot diskriminering i arbetet.

Samma möjligheter?

Fler har ett arbete i Sverige idag än för 7 år sedan.
Ungefär **3 av 4 personer** har ett arbete idag.
Men bland personer med funktionsnedsättning
är det bara ungefär **3 av 5 personer** som har ett arbete.

Arbetslösheten i Sverige var nästan 6 procent år 2018.
6 av 100 personer hade alltså inget arbete.
Men bland personer med funktionsnedsättning
var arbetslösheten 11 procent,
alltså **11 av 100 personer** hade inget arbete.

Uppgifterna kommer från SCB:s rapport
Situationen på arbetsmarknaden
för personer med funktionsnedsättning år 2018.

Mer information

Vill du läsa mer om tillgänglighet
och om tillgängliga arbeten och arbetsmiljöer?
Bra material på lättläst svenska finns på:

- Myndigheten för delaktighet
www.mfd.se
- Arbetsmiljöverket
www.av.se
- Diskrimineringsombudsmannen
www.do.se

Kortövning:

Du kan använda de här korten
för att prata om Mål 8 i Agenda 2030
och om allas rätt till arbete.

Korten hjälper er att fundera över
vad allas rätt till utbildning betyder för er
och vad ni kan göra i er organisation.

Varje kort börjar med ett påstående.

Gör så här:

Dela in er i grupper
med 4 till 6 personer i varje grupp.

Välj en person som läser påståendet på kortet
högt för alla.

Hen kallas uppläsaren.

Tänk på om någon i gruppen behöver tolk
eller behöver kortet på ett annat sätt.

Alla ska sedan säga i tur och ordning
vad de tänker om påståendet.

Låt varje person prata i ett par minuter.
Uppläsaren har koll på tiden.

När alla har sagt vad de tänker om påståendet
läser uppläsaren upp den andra texten
som finns på kortet.

Det är en text med mer fakta och information.

Sist på kortet finns en fråga.

Uppläsaren läser frågan
och alla får säga i tur och ordning
vad de tänker.

Påstående 1: Agenda 2030 spelar ingen roll!

Information:

Agenda 2030 är de största målen för att göra världen mer hållbar som alla länder har bestämt om.

Världens ledare har med Agenda 2030 lovat att:

- stoppa fattigdom i världen
- minska ojämlikhet och orättvisor i världen
- skapa fred och rättvisa
- lösa problemen med klimatet

För att målen ska bli sanna måste alla arbeta med målen och det måste finnas resurser för arbetet.

Vi måste kontrollera om länderna gör som de har lovat.

FN har därför arbetat fram olika metoder att mäta vad som händer i världen.

Varje land ska också arbeta fram metoder att mäta utvecklingen av målen i Agenda 2030 i det egna landet.

I Sverige är det Statistiska centralbyrån, SCB som ansvarar för mätningen.

Fråga: Vad kan du göra i ditt arbete eller i din organisation för att målen i Agenda 2030 ska bli sanna? Säg en sak.

Påstående 2: Vi kan aldrig skapa jämlika arbeten för alla!

Information:

Alla har rätt till ett arbete och ett arbete med rättvisa villkor. Det står både i svenska lagar och i flera internationella dokument om mänskliga rättigheter. Det är också ett mål i Agenda 2030.

Rätten till arbete är viktig för att alla ska kunna leva bra liv.

Men över hela världen har många personer med funktionsnedsättning inte något arbete. De får också mindre utbildning och mindre med pengar än de som inte har en funktionsnedsättning.

I Sverige är många fler personer arbetslösa som har en funktionsnedsättning än de som inte har en funktionsnedsättning.

Om alla ska kunna vara med i samhället måste rätten till arbete också vara för personer med funktionsnedsättning.

Fråga: Vad är det viktigaste vi kan göra för att alla ska ha samma möjlighet i Sverige att få ett arbete med rättvisa villkor?

Påstående 3: Det betyder inget att rätten till arbete är en mänsklig rättighet!

Information:

Rätten till arbete är en mänsklig rättighet.
Det står både i våra lagar
och i internationella dokument.

Rätten till arbete betyder inte
att alla länder måste ge ett jobb till alla människor.
Men det betyder att alla människor
har rätt till ett arbete som är rättvist och säkert
och att lönen är lika för lika arbete.

Länder ska respektera och skydda
alla människors rättigheter.
De ska också arbeta för att uppfylla
rätten till arbete.
Det betyder att länderna ska arbeta för
att alla människor har samma rättigheter.

Rätten till arbete betyder att
människor ska få välja vad de arbetar med.
Den betyder också att ingen ska vara slav
eller bli tvingad att göra ett arbete.

Att skydda rätten till arbetet betyder att
det finns lagar och regler
för bra villkor för arbetet
och att den som arbetar
får inte bli av med sitt jobb
på ett sätt som är fel.

Att uppfylla rätten till arbete betyder också
att försöka ta bort all arbetslöshet.

**Fråga: Varför är det viktigt att veta
att rätten till arbete är en mänsklig rättighet
också för personer med funktionsnedsättning?**

Påstående 4: Arbeten måste vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning!

Information:

Artikel 27 i FN-konventionen om rättigheter
för personer med funktionsnedsättning
säger att rätten till arbete
ska vara lika för alla.
Det betyder att alla har rätt att arbeta
för att kunna leva bra liv
och att alla har rätt att välja arbete.

Artikel 27 säger också att
alla länder ska påverka arbetsgivare att ändra
det som inte fungerar bra på arbetsplatsen
så att personer med funktionsnedsättning
också kan arbeta där.

Det kan vara diskriminering
om en arbetsgivare inte ändrar
det som fungerar dåligt.
Det säger diskrimineringslagen.

**Fråga: Är alla arbetsplatser tillgängliga
för personer med funktionsnedsättning idag?
Vad är inte tillgängligt?**

Påstående 5: Kvinnor med funktionsnedsättning har samma möjlighet att få ett arbete som män med funktionsnedsättning!

Information:

Rapporten *Ekonomisk jämställdhet för kvinnor med funktionsnedsättning* från år 2019 berättar att rätten till arbete är inte lika för kvinnor och män i Sverige.

Fler kvinnor arbetar deltid och nästan alla män arbetar heltid i Sverige. Så är det ännu mer för personer med funktionsnedsättning.

Bara lite mer än hälften av alla kvinnor med funktionsnedsättning som har ett arbete arbetar heltid. Men nästan 9 av 10 män med en funktionsnedsättning som har ett arbete arbetar heltid.

Den som arbetar deltid tjänar mindre pengar. Därför måste många kvinnor få bidrag för att kunna leva bra liv. Eller de måste leva tillsammans med någon som har en inkomst.

För att arbeten ska bli mer jämställda och rättvisa måste kvinnor också kunna arbeta heltid.

Fråga: Vad är det viktigaste vi kan göra för att rätten till arbete ska vara mer jämlik för män och kvinnor med funktionsnedsättning?

Mer information

Mål 8 Agenda 2030

Läs mer på sidan 29 i denna skrift.

Artikel 27 i FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Läs mer på sidan 37 i denna skrift.

Utredningen Sänkta trösklar – högt i tak
SOU 2012:31

Lättläst version finns på www.regeringen.se

Agenda 2030 och FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning finns på lättläst svenska. Du kan läsa dem på Myndigheten för tillgängliga mediers webbplats www.mfd.se

MÅL 8: **Rättvisa villkor för arbete** **och hållbar ekonomi**

Mer än hälften av alla som arbetar i världen idag har arbeten som har dåliga villkor.

Lönen är dålig
och många får ingen utbildning.
De har inga försäkringar på arbetet

800 miljoner fler människor behöver ett arbete om 20 år.

Vi måste alltså hitta många nya arbeten.
De nya arbetena måste vara hållbara.
De måste vara bra både för människor och för miljön.

Alla människor ska få vara en del i utvecklingen av ekonomin i landet.

Bra och rättvisa villkor
hjälp ekonomin att växa på ett hållbart sätt
och det är bra för hela jorden.

**INGEN SKA
LÄMNAS
UTANFÖR**

DELMÅL 8-1

8.1 Ekonomin ska växa på ett hållbart sätt.

DELMÅL 8-2

8.2 Ekonomin kan växa på ett bra sätt om vi producerar många olika saker, utvecklar tekniken och arbetar med nya uppfinningar.

DELMÅL 8-3

8.3 Politiken i ett land ska skapa nya arbeten och göra det enklare att starta små företag. Världens länder måste arbeta mer med att skapa nya arbeten och att arbetena har bra villkor.

DELMÅL 8-4

8.4 Vi ska använda jordens resurser på ett bättre sätt så att resurserna räcker under lång tid. Vi måste sluta förstöra miljön när vi producerar och använder saker.

DELMÅL 8-5

- 8.5** Alla ska ha ett arbete med bra villkor. Det ska inte vara någon skillnad mellan kvinnor och män eller personer med funktionsnedsättning. Det ska vara samma lön för samma arbete.

DELMÅL 8-6

- 8.6** Unga ska lättare få praktik och arbete. De flesta unga ska kunna studera eller ha ett arbete.

DELMÅL 8-7

- 8.7** Det ska inte finnas slaveri eller handel med människor. Barn ska inte arbeta eller vara soldater i krig.

DELMÅL 8-8

- 8.8** Arbetarnas rättigheter ska skyddas. Miljön på arbetet ska vara säker och trygg för alla. Så ska det också vara för personer som arbetar i ett annat land och för de som bara har ett arbete under kort tid.

DELMÅL 8·9

- 8.9 Turismen ska vara hållbar.**
Den ska skapa arbeten för människor.
Turismen ska kunna visa landets kultur
och sälja landets produkter på ett bra sätt.

DELMÅL 8·10

- 8.10 Alla ska kunna ha ett bankkonto
och ha försäkringar.**
Alla ska kunna få hjälp av banker
för att planera sin ekonomi.

DELMÅL 8·A

- 8.A Fattiga länder ska få mer stöd från rika länder
för handel mellan länder.**
Ett exempel är stödet Aid for Trade.

DELMÅL 8·B

- 8.B Världens länder ska tillsammans arbeta fram
en strategi för arbeten till unga.**

*Delmål med "a" eller "b" är metoder
för att nå målet, inte egna delmål.*

FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Artikel 27 – Arbete och att ha något att göra

Staterna säger ja till
att personer med funktionsnedsättning
har rätt till arbete som andra.

De ska få lön och kunna leva på sitt arbete.
De ska kunna arbeta på arbetsplatser där andra arbetar
och som är tillgängliga
för personer med funktionsnedsättning.

Det ska finnas lagar som ger personer rätt
att vara kvar på sitt arbete
även när de har fått en funktionsnedsättning.

Staterna ska göra detta:

- Staterna ska förbjuda diskriminering på grund av funktionsnedsättning när det gäller alla olika slags arbeten, anställning, att ha kvar sin anställning och se till att arbetena är säkra och inte farliga.
- Personer med funktionsnedsättning ska ha samma rätt som andra till arbeten som är rättvisa och bra. Alla ska ha samma möjligheter och samma lön för samma arbete. Ingen ska bli mobbad.
- Personer med funktionsnedsättning ska ha samma rättigheter i fackföreningar som andra.
- Personer med funktionsnedsättning ska få hjälp att välja yrke, utbildning till yrken och få stöd av arbetsförmedlingen som andra.
- Personer med funktionsnedsättning ska kunna få anställning och få bättre jobb och kunna få tillbaka sitt gamla jobb.
- Personer med funktionsnedsättning ska kunna starta företag.

- Staten ska anställa personer med funktionsnedsättning. Företag ska anställa personer med funktionsnedsättning och det ska finnas regler mot att anställda behandlas sämre än andra på grund av att de har en funktionsnedsättning.
- Staterna ska ge stöd och bidrag till företag så att de kan anställa personer med funktionsnedsättning.
- Arbetsplatserna ska vara anpassade för personer med funktionsnedsättning, som arbetar där.
- Personer med funktionsnedsättning ska kunna byta arbete för att lära sig mer.
- Det ska finnas planer för hur personer med funktionsnedsättning kan få rehabilitering för att kunna ha kvar sitt arbete eller börja arbeta igen.
- Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning inte ska bli tvingade att arbeta eller arbeta utan lön.

ANTECKNINGAR

Det här är en av tre skrifter om rättigheter från Lika Unika Akademi.

Skrifterna handlar om funktionshinderperspektivet i tre olika mål som finns i Agenda 2030.

Mål 4 är om utbildning.

Mål 8 är om arbete.

Mål 10 är om öka jämlikheten.

Skrifterna beskriver några av målen i Agenda 2030 och hur de hänger ihop med mänskliga rättigheter som Sverige har bestämt att respektera.

Det viktigaste i skrifterna och i vårt projekt är att ingen ska lämnas utanför.

Alla ska kunna vara med i samhället.

I materialet får du kunskap.

Det finns övningar som hjälper dig att fundera på hur inkluderande din organisation är eller hur inkluderande och tillgängligt samhället är.

Skrifterna är för alla som arbetar med rättigheter.

De är bra att använda

för personer i funktionshinderorganisationer,

i ideella organisationer

och för dem som fattar beslut i kommuner och regioner.

Skrifterna är också för personer

som är intresserade av frågor om rättigheter

och vill vara med och göra världen mer hållbar.

Trevlig läsning!

Tiina Nummi Södergren

Projektledare Lika Unika Akademi

Hanna Gerdes har skrivit skrifterna.

Hon är jurist i mänskliga rättigheter.

Ulla Bohman på Boarve konsult AB

har bearbetat skrifterna till lättläst svenska.

EN
BÄTTRE
VÄRLD